Raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining inklyuziv tayyorgarligi

M. Shodmonova
Samarqand davlat pedagogika instituti, Pedagogika fakulteti

Annotatsiya. Mazkur tezisda raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining inklyuziv tayyorgarligini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Zamonaviy ta’lim jarayonida barcha ta’lim oluvchilar, jumladan, alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan o‘quvchilar uchun teng ta’lim imkoniyatlarini yaratish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarini inklyuziv ta’lim sharoitida kasbiy faoliyatga tayyorlashda raqamli ta’lim vositalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda raqamli grafik dasturlar, multimedia vositalari, interaktiv platformalar va elektron ta’lim resurslarining bo‘lajak o‘qituvchilarning inklyuziv kompetensiyalarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, tasviriy san’at mashg‘ulotlarida individual yondashuvni ta’minlash, ijodiy faoliyatni qo‘llab-quvvatlash va o‘quvchilarning ta’lim jarayonidagi faol ishtirokini ta’minlash masalalari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: tasviriy san’at, bo‘lajak o‘qituvchi, inklyuziv ta’lim, inklyuziv tayyorgarlik, raqamli ta’lim, raqamli texnologiyalar, kasbiy kompetensiya, individual yondashuv, ijodiy faoliyat, maxsus ta’lim ehtiyojlari.

Asosiy qism

Bugungi kunda ta’lim tizimida har bir o‘quvchi uchun teng imkoniyat yaratish, ularning individual ehtiyojlarini hisobga olish va ta’lim jarayoniga to‘laqonli jalb etish masalalariga alohida e’tibor qaratilmoqda. Inklyuziv ta’limning rivojlanishi o‘qituvchidan nafaqat o‘z fanini chuqur bilishni, balki turli ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan o‘quvchilar bilan samarali pedagogik faoliyat olib borish kompetensiyasiga ega bo‘lishni ham talab etadi. Ayniqsa, tasviriy san’at fani o‘zining ijodiy va amaliy xususiyati bilan inklyuziv ta’lim uchun keng imkoniyatlarga ega. Tasviriy faoliyat jarayonida o‘quvchi o‘zining individual qobiliyati, tasavvuri va ijodiy imkoniyatlarini erkin namoyon qilishi mumkin. Shu sababli bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarini inklyuziv ta’lim sharoitida ishlashga tayyorlash pedagogik ta’limning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Raqamli texnologiyalarning ta’lim jarayoniga jadal kirib kelishi esa inklyuziv ta’limni tashkil etish uchun yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Grafik dasturlar, elektron doskalar, multimedia vositalari, raqamli rasm chizish dasturlari, video va animatsiyalar hamda interaktiv ta’lim platformalaridan foydalanish turli imkoniyatlarga ega bo‘lgan o‘quvchilarning tasviriy faoliyatga jalb etilishiga yordam beradi. Raqamli ta’lim muhiti bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchisining kasbiy tayyorgarligini shakllantirishda bir nechta muhim vazifalarni bajaradi. Birinchidan, talabalar zamonaviy raqamli vositalardan foydalanish ko‘nikmalarini egallaydilar. Ikkinchidan, turli ta’lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilar uchun individual va moslashtirilgan topshiriqlar ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Uchinchidan, o‘quvchilarning ijodiy faoliyatini raqamli vositalar yordamida qo‘llab-quvvatlash metodikasini o‘zlashtiradilar.

Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining inklyuziv tayyorgarligini shakllantirish yo‘nalishlari

Mazkur tayyorgarlik jarayonini quyidagi yo‘nalishlarda tashkil etish maqsadga muvofiq:

- inklyuziv ta’limning nazariy va pedagogik asoslarini o‘zlashtirish;
- turli ta’lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish;
- tasviriy san’at mashg‘ulotlarini individual yondashuv asosida loyihalashtirish;
- raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish kompetensiyasini shakllantirish;
- moslashtirilgan ijodiy topshiriqlar ishlab chiqish;
- o‘quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini qo‘llab-quvvatlash;
- raqamli portfolio va elektron ijodiy ishlar bilan ishlash;
- o‘quvchilarning ta’lim natijalarini individual mezonlar asosida baholash.

Raqamli vositalarning inklyuziv tasviriy ta’limdagi imkoniyatlari

Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarning ijodiy faoliyatini tashkil etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Masalan, raqamli rasm chizish dasturlari orqali rang, shakl va kompozitsiya bilan ishlash, multimedia vositalari yordamida tasviriy san’at asarlarini tahlil qilish, videodarslar orqali amaliy topshiriqlarni bosqichma-bosqich namoyish etish mumkin. Bunday vositalar ayrim o‘quvchilar uchun an’anaviy qog‘oz va qalam bilan bajarish qiyin bo‘lgan topshiriqlarni muqobil usulda bajarish imkonini beradi. Natijada o‘quvchining darsdagi ishtiroki, mustaqil ishlashi va ijodiy faolligi oshadi. Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining inklyuziv tayyorgarligida amaliy mashg‘ulotlar ham muhim ahamiyatga ega. Talabalarga turli pedagogik vaziyatlar berilib, ulardan inklyuziv tasviriy san’at darslarini loyihalashtirish, raqamli vositalar yordamida moslashtirilgan topshiriqlar yaratish va individual ta’lim strategiyalarini ishlab chiqish talab etilishi mumkin. Masalan, talabalarga **“Turli ta’lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilar uchun ‘Ranglar olami’ mavzusidagi tasviriy san’at darsini qanday tashkil etish mumkin?”** degan muammoli vazifa beriladi. Talabalar ushbu vazifa asosida dars maqsadini belgilaydi, raqamli vositalarni tanlaydi, topshiriqlarni moslashtiradi va darsning metodik modelini ishlab chiqadi.

Shuningdek, loyiha metodi, muammoli ta’lim, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, guruhli ish, raqamli portfolio va amaliy mashg‘ulotlardan foydalanish bo‘lajak o‘qituvchilarning inklyuziv kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Inklyuziv tayyorgarlikning asosiy komponentlari

Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining inklyuziv tayyorgarligini quyidagi komponentlar asosida shakllantirish mumkin:

Motivatsion komponent – talabaning inklyuziv ta’limga ijobiy munosabati va barcha o‘quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini qo‘llab-quvvatlashga tayyorligi.

Kognitiv komponent – inklyuziv ta’lim, maxsus ta’lim ehtiyojlari va raqamli pedagogik texnologiyalar haqidagi bilimlar.

Amaliy komponent – tasviriy san’at darslarini inklyuziv muhitda tashkil etish, raqamli vositalardan foydalanish va topshiriqlarni moslashtirish ko‘nikmalari.

Refleksiv komponent – o‘z pedagogik faoliyatini tahlil qilish, o‘quvchilarning individual natijalarini baholash va ta’lim jarayonini takomillashtirish qobiliyati.

Mazkur komponentlarning o‘zaro uyg‘unligi bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchisining inklyuziv kasbiy kompetensiyasini shakllantirishga zamin yaratadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining inklyuziv tayyorgarligini shakllantirish zamonaviy pedagogik ta’limning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Raqamli texnologiyalar tasviriy san’at mashg‘ulotlarini individual ehtiyojlarga moslashtirish, o‘quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini yuzaga chiqarish va ta’lim jarayonidagi faol ishtirokini ta’minlash uchun keng imkoniyat yaratadi.

Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarini tayyorlash jarayoniga inklyuziv pedagogika va raqamli ta’lim texnologiyalarini tizimli ravishda integratsiya qilish ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, pedagogik moslashuvchanligini oshirish hamda barcha o‘quvchilar uchun qulay ijodiy-ta’limiy muhit yaratish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasida inklyuziv ta’limni rivojlantirishga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar.
3. Tolipov U., Usmonboeva M. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. – Toshkent: Noshir, 2016.
4. Ochilov M. *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. UNESCO. *Inclusion and Education: All Means All*. – Global Education Monitoring Report.
6. UNESCO. *ICT Competency Framework for Teachers*. – Paris: UNESCO.
7. Inklyuziv ta’lim va raqamli pedagogik texnologiyalar bo‘yicha ilmiy-metodik manbalar.